

Llum d'Oli

P O R R E R E S

«A poc a poc sortien de les grans fosses comunes
enmig dels verdosos cortinatges de les algues,
els poetes que mai no hem tingut,
els escriptors d'una Mallorca que mai no va néixer.»

Els nostres morts
Miquel López Crespí

ESTANC CA NA JAUME

Tabac - articles de regal - papereria - llibres
i tota classe de revistes i diaris

Carrer Sant Roc, núm. 2 - PORRERES

Germans Leiva

MAN'S

L'Almoina, 30
Tlf. 971 16 84 56
Porreres · Mallorca

Pepe Jeans
LONDON

LIBERTO

DIESEL
FOR SUCCESSFUL LIVING

TOP

DESIGNAL
DESIGNAL

T'INTERESSA!!!

Si voleu consultar números anteriors de la nostra revista, al blog de l'Agrupació Cultural, apartat *Llum d'Oli* hi trobareu:

Revista Llum d'Oli en format digital.

Enllaç amb la biblioteca digital de la UIB, on hi podreu trobar altres números més antics.

www.agrupacioculturalporreres.blogspot.com

Antonio Marqués, 2
07003

PALMA DE MALLORCA

Tel. 971 76 34 92

Fax: 971 75 19 63

www.viajespegaso.com

ALS NOSTRES LECTORS...

Tens alguna queixa o suggeriment?

T'agradaria veure publicada la teva opinió al Llum d'Oli?

Vols col·laborar puntualment amb nosaltres?

Ara pots fer-ho a través de l'adreça

agrupacioculturalporreres@gmail.com

També ens podràs trobar al carrer d'en Mago, núm. 6.

Volem ser la veu del poble.

Perquè el Llum d'Oli és cosa de tots!

LLG FUSTERIA

LLITERAS GARI

Portes i Cuines fetes a mida

C/. Major, núm 61 - 07260 PORRERES (Mallorca)

Taller: Ctra. Porreres - Montuiri, Parcela 250

Telef. i Fax 971 16 84 66

UNA LLIÇÓ DE DIGNITAT I DEMOCRÀCIA

Desembre de 2016 - Núm. 148

Dipòsit Legal PM 76/1979

Edita:

Agrupació Cultural de Porreres
Carrer d'en Mago, s/n
agrupacioculturalporreres@gmail.com
www.agrupacioculturalporreres.blogspot.com
www.facebook.com/agrupacio.porreres

Consell de redacció:

Llúcia Salleras Julià
Antoni Sorell Mora
Bartomeu Garí Salleras
Joana Mora Cerdà
Joan Barceló Barceló
Joan Miralles Plantalamor

Col·laboradors/es:

Maria Barceló Crespi
Germanes Barceló-Crespi
Llúcia Salleras
Joan Barceló Fusteret
Joan Barceló Capeller
Jaume Rosselló Tomàs
Simó Tortella Sbert
Assemblea Popular de Porreres
Maria Antònia Sureda
Pere Muntaner
Caterina Gornals
Sebastià Lliteres
Gabriel Noguera
Ajuntament de Porrera
Col·legi Verge de Montis-ion
Francesc Melià
Tòfol Noguera
Associació Premsa Forana

Fotografies:

Simó Tortella
Arxiu Agrupació Cultural

Coberta:

Fotomuntatge de
Gràfiques Llopis

Imprimeix:

Gràfiques LLOPIS, S.A
Tel. 971 58 04 89
e-mail: disseny@grafiquesllopis.com

*Els articles publicats reflecteixen
únicament l'opinió dels seus autors.*

Novembre, tardor, horabaixes curts, nits que s'allarguen. El poble de Porreres segueix el ritme habitual fins que de cop un esdeveniment important el porta als diaris locals, nacionals... internacionals.

Un equip de la societat de ciències Aranzadi arriba amb el Dr. Etxeberria al capdavant. I comença l'exhumació de la fossa de Porreres... 80 anys després.

Quantes vegades hem passat pel passadís central del cementiri sense saber que a dos pams del sòl hi podríem trobar els cossos de víctimes de la repressió feixista! Quantes hores de lluita per poder moure dues plantes i un parell de senalles de terra! Quanta veritat en la veu dels familiars que reclamen recuperar els cossos dels seus éssers estimats!

Es genera una expectació inusitada entre la gent del poble. La necessitat d'anar al cementiri a veure l'estat de les excavacions es converteix en un fet. Se'n parla als cafès, a la plaça, pels carrers, a les converses familiars. I tothom diu la seva. Adesiara es sent algú intentant convèncer el seu interlocutor de la importància d'exhumar les fosses, algú que mesos abans ni s'hauria plantejat aquest fet. No pot faltar la veu discordant, però perd força davant el convenciment dels altres. I és que la realitat ha remogut consciències!

El cementiri també rep visites de familiars de diferents indrets de l'illa que esperen retrobar els seus parents, de gent sensibilitzada que no vol perdre l'oportunitat de viure uns fets històrics en primera persona, d'alumnes d'instituts que, acompanyats pels seus professors reben unes de les lliçons d'història més importants de la seva vida... I cada dia, Francisco Etxeberria o Lourdes Herrasti, amb una sensibilitat i un respecte envejables, expliquen als assistents l'estat de les exhumacions i quines troballes s'han fet.

L'activitat és frenètica. Periodistes a la recerca de la millor notícia, l'equip Aranzadi excavant, exhumant i reconstruint els esquelets trobats, historiadors seguint a primera línia els treballs, representants del Govern, del Consell, de l'Ajuntament, de Memòria de Mallorca, de la Comissió de Memòria de Porreres a l'espera de novetats, familiars disposats a donar mostres per fer les proves d'ADN. I van apareixent cossos, fins a 55 dels més de 100 que es creu que foren enterrats a Porreres.

Primer entrebanc en el procés. La geometria de les fosses aparegudes queda interrompuda per nínxols i capelles que es varen construir posteriorment, impossibilitant l'exhumació completa de tots els cossos. S'haurà d'esperar un temps fins que es doni una solució a totes les parts, les que tenen parents enterrats a la fossa i les propietàries de les noves construccions. Però el diàleg no es trenca, els polítics fan la seva feina i les famílies escolten. Hi ha voluntat d'entendre's.

Una vegada feta la primera intervenció al cementiri, a l'equip del professor Etxeberria encara li queda identificar els cossos recuperats per poder-los retornar a les seves famílies. Mentrestant, s'haurà d'aclarir per part de les autoritats si és possible moure els nínxols i capelles que dificulten l'exhumació definitiva de la fossa de Porreres.

El procés no ha acabat, però allò que hem pogut viure ha estat exemplar, donant llum a altres pobles que ja reclamen l'obertura de les seves fosses. I és que el poble de Porreres estam d'enhorabona perquè hem donat una lliçó de dignitat i democràcia.

I EIXIDA CULTURAL I PAISATGÍSTICA CURS 2016-17: VALL DE BÓQUER (POLLENÇA)

El diumenge dia 2 d'octubre s'inicià el cicle d'eixides culturals i paisatgístiques del curs 2016-2017. En aquesta ocasió es va anar a cala Bóquer (Pollença), un indret totalment verge de la serra de Tramuntana. Hom va fer les pertinents explicacions envers els topònims Bocchoris i Bòquer, es va fer remembrança del domini romà de Mallorca, es varen fer alguns apunts sobre el paisatge de l'entorn i moltes altres coses.

LLIÇÓ A CÀRREC DE GABRIEL CARRIÓ VIVES: LA CAPELLA DEL ROSER. ARQUITECTURA I PINTURES

El dissabte 15 d'octubre Gabriel Carrió Vives, professor associat d'Història de l'Art (UIB), disertà sobre el programa iconogràfic de la capella del Roser de l'església parroquial "in situ". Ens va explicar la seva simbologia i la impor-

tància dels frescos que es poden contemplar a les parets. Un cop més es va posar èmfasi en la necessitat d'iniciar una restauració del lloc. Aquesta lliçó va correspondre a la lliçó anual sobre Patrimoni de Porreres que s'imparteix al mes d'octubre des de fa un bon grapat d'anys i, a més, va suposar la participació de l'Agrupació Cultural a les celebracions de la Parròquia de Porreres per tal de recordar el 350 aniversari del començament de l'actual temple parroquial.

EXPOSICIÓ DE FOTOGRAFIA EN BLANC I NEGRE, DE FRANCESC SERVERA

Amb motiu de la Fira, el cap de setmana del 29 i 30 d'octubre es va poder veure, a la Sala Polivalent, una exposició de fotografies de Francesc Servera el títol de la qual era *En blanc i negre*. Un recull de fotografies de detalls i racons de Porreres, de Ciutat i d'altres indrets de Mallorca.

II EIXIDA CULTURAL I PAISATGÍSTICA CURS 2016-17: LA VILA DE BINISALEM

El dissabte dia 5 de novembre va tenir lloc la II eixida cultural i paisatgística del present curs. La destinació va ser la vila de Binissalem. Es va fer una volta per observar alguns dels casals en els que destaca la bella pedra binissalemera, es va visitar la casa-museu Llorenç Villalonga i can Gelabert que

CONFECCIÓ A MIDA
DISSENY INTERIOR
DECORACIÓ TÈXIL

CHITÓN
DECORACIÓN

www.chitondeco.com info@chitondeco.com

DAGMAR & ERICH FUSS
07260 Porreres/Mallorca
Ctra. Porreres - Campos km 0,4

Tel. 971-16 82 57
Fax 971-16 85 28

BM ESPORT - SABATES

Ballester Melià

C/. L'Almoina, 19
07260 PORRERES

Tel. 971 16 82 76
Tel. Part. 971 64 74 21

fou la casa pairal de Llorenç Moià i Gilabert de la Portella. En un i altre indret es va comptar amb detallada explicació. A la sala de pintures pompeianes de can Gelabert es varen llegir uns poemes de Llorenç Moià.

D'aquesta manera l'Agrupació Cultural es va sumar a l'Any Moià, declarat pel Consell de Mallorca, per commemorar el centenari del naixement del poeta binissalemer.

PRESENTACIÓ DEL LLIBRE "AURORA PICORNELL (1912-1937) DE LA HISTÒRIA AL SÍMBOL", DE DAVID GINARD

Dissabte 5 de novembre, a l'entorn de l'obertura de la fossa de Porreres i englobat en els actes de Sa Fira de tardor, al local de la Agrupació Cultural es va presentar l'última obra de l'historiador, David Ginard Feron: "Aurora Picornell (1912-1937) de la història al símbol". L'acte va ser presentat per l'historiador local, Bartomeu Garí Salleras. L'autor donà complida informació del contingut del llibre tractant no sols la biografia de la protagonista sinó l'interessant context històric en el que va viure i morir. La sala de l'Agrupació es va quedar petita per albergar al nombrós públic assistent.

III EIXIDA CULTURAL I PAISATGÍSTICA CURS 2016-17: TERME DE SANTANYÍ

Diumenge dia 4 de desembre l'eixida cultural i paisatgística va discórrer pel terme de Santanyí. Es va visitar el santuari de Consolació, el poble de Santanyí (la porta murada, l'església parroquial, el Roser, l'abeurador, l'aljub...), el llogaret des Llombards (església moderna, torres de defensa...). I encara, algunes persones, a l'horabaixa arribaren fins a un dels racons naturals més interessants de la costa mallorquina: Cala s'Almonia.

CA'N GUILLEM
ENTREPANSTAPESPIZZES

AV. BISBE CAMPINS, 1 PORRERES 971 647 495

Estanc Can Poo

Segells de goma. Tota casta d'impresos d'impremta.
Havans gravats per a festes.
Llibres de text. Revistes. Articles de papereria.
Juguetes. Perfumeria. Articles de regal

Avinguda Bisbe Campins, 12 • Porreres.
Tel. 971 16 66 36 - Fax: 971 64 70 24

PORRERES 1936 EMOCIONA MALLORCA I EL PRIORAT

Simó Tortella, Llúcia Salleras (Trenta-6 Teatre)

Felanitx...

Dia 5 de novembre "Porreres 1936" va omplir l'Auditori de Felanitx. Era la primera vegada que l'obra s'esceïnificava fora dels escenaris de Porreres. La representació va tenir un major grau d'emotivitat ja que va coincidir amb l'inici de les obres d'exhumació de la fossa de Porreres. Per aquest motiu van assistir-hi tots els membres de l'Institut Aranzadi que treballaven en l'exhumació amb el professor Francisco Etxeberria al capdavant. Un cop finalitzada l'obra, Etxeberria va ser convidat a dirigir unes paraules a les més de 400 persones que estaven presents a la sala. Va pujar amb la seva motxilla de treball a l'esquena i va dir: "Em pesa la motxilla, la porto carregada de records, de sen-

timents, de proves, d'evidències de la gran injustícia que es va produir. Des de l'any 2000 hem exhumat 8000 esquelets que són 8000 persones, famílies, idees. Hem intervingut en centenars de fosses, l'última la de Porreres on han aparegut més de 25 persones que han aparegut amb les seves ferides per arma de foc. Vull agrair la confiança de tots els que s'han anat apropant".

Porrera...

El cap de setmana dels 12 i 13 de novembre i ja finalitzades les tasques de la verema, la localitat de Porrera situada a la comarca del Priorat, va celebrar la seva festa major. Per participar en el programa de festes es va convidar al grup Trenta-6 Teatre per posar en escena

l'obra "Porreres 1936", en la qual s'intercalen textos de Bartomeu Garí amb música de Lluís Llach.

Es dona la casualitat que Lluís Llach com a descendent de Porrera passa gran part de l'any vivint a la petita localitat tarragonina, d'uns 500 habitants. Durant la festa major es realitzava un tast dels nombrosos cellers que té Porrera, un dels quals és propietat de Llach. El grup de mallorquins van poder saludar i mantenir una càlida trobada amb el cantant i agrair-li que la seva fundació hagués cedit les peces per poder ser interpretades en el transcurs de l'obra. L'horabaixa de diumenge i després del dinar comunitari de festa major, es va posar en escena Porreres 1936 al Casal del poble. A l'acte, que era un dels centrals de

les festes, hi van acudir més de 100 veïnats. Molts no van poder reprimir les emocions i en acabar comentaven que havien recordat el que els seus pares els havien explicat.

Petra, Calvià, Vilafranca...

A Petra hi anàrem dia 27 de novembre. A l'entrada del teatre Es Quarter ens hi esperaven unes fotografies del Comte Rossi tirades enterra com si fossin fulls propagandístics d'una època caduca. Es veu que no tothom està d'acord en que la veritat sigui coneguda!

Dia 10 de desembre l'obra es va representar a l'emblemàtic teatre Sa Societat de Calvià. Aquest teatre va néixer l'any 1908 com a Societat de Socors Mutus Unió Obrera de Calvià amb finalitat assistencial i formativa, i també d'entreteniment. Un lloc emblemàtic on representar l'obra.

Cap de setmana intents. Dia 11 de desembre Porreres 1936 es va posar en escena a Vilafranca. Vàrem haver d'endarrerir el començament de la funció perquè hi havia tal quantitat de gent

a la porta que va desbordar l'organització del teatre. Ho arreglaren afegint cadires als passadissos i seient enterra. Amb la sala plena de gom a gom, vàrem fer una representació a l'alçada de les circumstàncies.

I entre actuació i actuació, el nostre director i actor porrerenc Tomeu Blanch Veny, va aconseguir el premi al millor actor pel seu treball en la obra "Parells o senars" de la 9a edició del Teatre de Barra. Enhorabona Tomeu!

Palma...

I dia 21 de gener acabarem amb la representació de l'obra al teatre Xesc Forteza de Palma.

Trenta-6 Teatre estam orgullosos d'haver creat aquesta petita família que ens ha permès portar una part de la història del nostre poble a tanta gent. Cada persona emocionada, cada llàgrima vessada han servit per dignificar les famílies que en silenci patiren un dels episodis més foscos de la nostra història. Just per això, l'esforç ha estat recompensat amb escriure.

Sa Fondla Cafè

PORRERES - tlf. 971 64 73 16

ACTIVITATS GEPERUDES

PUIG CARAGOLER DE FEMENIA I L'ULL DE DEU, 25 de setembre de 2016

Partírem del portell de Femenia (ctra. Pollença-Lluc), caminàrem una estona pel camí de Femenia i ens desviàrem per enfilar-nos al putxet Rodó, de 801 metres, el qual també es conegut com puig Ciuró. Seguïrem cap al Caragoler (922 m), davallàrem cap el pla de s'Argilota (699 m) i es coll Ciuró (677 m). D'allà pujàrem al puig de ses Moles (731 m) on trobàrem un gran forat, conegut com l'Ull de Déu. Davallàrem cap el coll i per bon camí arribàrem a la carretera, passant per les fonts d'en Quelota i Femenia i les cases de Femenia Vell i Femenia Nou.

PUIG DES GRAU I PUIG CARAGOLER DES GUIX, 23 d'octubre de 2016

Durant el mes d'octubre li tornàrem pegar de caragolers. Aquesta vegada pujàrem al des Guix. Partírem de l'àrea recreativa sa Coveta Negra, pel GR 222, i després de pujar una estona anàrem a cercar el pas d'Arbona d'uns 693. D'aquí seguïrem cap el puig des Grau, també conegut com de sa Regana (867 m). Seguïrem cap el puig Caragoler des Guix (913 m), i d'aquí anàrem a sortir aprop del Salt de la Bella Dona. Davallàrem per la coneguda Llangonissa fins enllaçar amb el mateix camí de pujada.

CONTRAFORTS DES PUIG MAJOR I PAS DELS BOUS, 27 de novembre de 2016

Partírem de l'esplanada del funicular (ctra. de Sa Calobra) direcció «porxo esbucat» i, abans d'arribar-hi ens desviàrem a l'esquerra per un carrerany dins el càrritx. Teníem bones vistes del puig de ses Vinyes, s'agulla des Frare i el Pa de Figa. Passàrem pels contraforts de la serra de s'Almangra o de na Rius fins que arribàrem al punt més alt de l'excursió, d'uns 990 m, un coll amb una paret mitgera, d'on es podia veure la cara nord del puig Major, es Morro d'en Pelut i sa coma Fosca o des Ribells. Començàrem la davallada cap el pas des Bous, per un camí de bístia, que davalla fent ziga-zaga i en molt mal estat. Enllaçàrem amb el carrerany que ve de la coma Fosca, seguïrem pel camí des Cingles o Binis, fins que arribàrem a la plataforma des d'on havíem partit.

NOTICIARI PORRERENC

Simó Tortella i Llúcia Salleras

8 d'octubre

La Direcció General de Recursos Hídrics de la Conselleria de Medi Ambient va iniciar la neteja de diversos torrents de Porreres. El primer fou el torrent situat al camí des Pont en direcció a Na Bosca i Banyeres. L'alcaldeessa de Porreres, Francisca Mora (Pi), igual que la resta de consistori venien reclamant des de fa anys l'inici de les obres de neteja.

30 d'octubre

El centre de la població Porrerenca va viure una animada fira. 150 expositors van voler oferir novament els seus productes als veïns i visitants.

3 de novembre

Es va fer la presentació pública del Fòrum turístic de Porreres. Aquest projecte porta diversos mesos gestant-se i el gran impulsor és Joan Miralles Plantalamor. L'objectiu és treballar per maximitzar els impactes positius del turisme i minimitzar els negatius. Des del propi fòrum ja s'està treballant per impulsar conjuntament amb l'Ajuntament certs projectes per posar en valor el patrimoni arquitectònic, cultural i etnològic mitjançant la creació d'una oferta cultural i d'oci de la qual puguin sortir beneficiats tant els residents com els visitants.

3 de novembre

El Conseller d'Educació del Govern Balear, Martí March, va visitar les instal·lacions de l'institut de Porreres. El conseller es va comprometre el passat mes de setembre amb les APIMAS dels municipis de Porreres, Vilafranca i Montuïri en realitzar aquesta visita per poder conèixer de primera mà quines són les necessitats i problemàtiques del centre. Després d'escoltar totes les aportacions dels presents, Marc va explicar que la primera prioritat en el municipi de Porreres passa per ampliar el CEIP Escola Nova amb una previsió d'inici d'obres per al 2018.

6 de novembre

Es va realitzar a Porreres la primera “gimcana eqüestre” organitzada per l’Associació hípica de Porreres. Cal remarcar la participació ja que van ser 52 els inscrits.

9 de novembre

Els alumnes de quart d’ESO de l’IES Porreres van visitar la zona de l’excavació de la fossa del cementiri. Durant la visita van rebre les explicacions de Lourdes Herraski de la Societat de Ciències Aranzadi de com s’estaven fent les excavacions i l’historiador Bartomeu Garí Salleras els va posar en antecedents de la part històrica.

2 de desembre

La regidoria de joventut de l’Ajuntament de Porreres està treballant en la implantació d’un pla de dinamització per als joves de 12 a 16 anys de la localitat. Es pretén, amb l’ajuda de la dinamitzadora Naomi Mizoguchi, donar resposta a una sèrie de demandes que els adolescents han manifestat. El programa tindrà el nom de: “Els adolescents Mouen Porreres, Porreres es mou per als adolescents”

19 de desembre

El temporal que va afectar Mallorca va deixar inundacions a Porreres i als pobles del voltant. Durant unes hores el nostre poble va quedar quasi bé incomunicat degut a la gran quantitat de pluja caiguda.

24 de desembre

Eva Amorós interpretà un any més l’ancestral cant de la Sibil·la.

Volem donar l'enhorabona a la nostra sòcia i col·laboradora Maria Barceló Crespí, pregonera de la Festa de l'Estendard de 2016. En el pregó, amb el títol «La Ciutat de Mallorca en temps de Ramon Lluïll», va repassar aspectes de la ciutat com l'estructura, el sistema defensiú, la distribució d'aigua, el port, el torrent de la Riera, els espais verds, les esglésies i ordes religiosos i també la societat de l'època.

PAPERERIA ALMOINA

Llibreria

Fotocòpies

Objectes de regal

C/. Almoina, 10
Tel. 971 16 80 19

i ara, Solarium

Non Estil
PERRUQUERIA I ESTÈTICA

UNISEX

PERRUQUERIA

extensions
tallats de moda
tints
banys de color
tota casta de metxes
moldejats
desarissat
recollits
núvies
comunions
etc...

ESTÈTICA

depilacions
neteja cutis
decoració d'ungles
tint de pestanyes
moldejats de pestanyes
massatges
manicures
pedicures
maquillatges

**obert de dimarts a divendres de
9 a 12 i de 15 a 20 h
dissabte tot el dia**

C/ Passaratsx, 114
Tel. 971 166 646 - PORRERES

PLUVIOMETRIA

Germanes Barceló-Crespí

OCTUBRE 2016

Dia		
6.....	21,60	litres/m ²
9.....	1,20	litres/m ²
10.....	1,10	litres/m ²
11.....	3,50	litres/m ²
14.....	1,30	litres/m ²
17.....	0,10	litres/m ²
19.....	14,50	litres/m ²
20.....	13,00	litres/m ²
21.....	5,60	litres/m ²
22.....	3,30	litres/m ²
Total	65,20	litres/m²

NOVEMBRE 2016

Dia		
5.....	5,70	litres/m ²
8.....	0,10	litres/m ²
13.....	16,30	litres/m ²
14.....	23,60	litres/m ²
21.....	0,20	litres/m ²
23.....	12,50	litres/m ²
24.....	15,10	litres/m ²
25.....	2,90	litres/m ²
28.....	1,70	litres/m ²
Total	78,10	litres/m²

DESEMBRE 2016

Dia		
4.....	12,70	litres/m ²
6.....	2,70	litres/m ²
16.....	31,30	litres/m ²
18.....	101,70	litres/m ²
19.....	41,80	litres/m ²
20.....	10,20	litres/m ²
21.....	23,90	litres/m ²
22.....	7,80	litres/m ²
Total	232,10	litres/m²

TOTAL 2016

Mes		
Gener	10,10	litres/m ²
Febrer	48,80	litres/m ²
Març.....	27,10	litres/m ²
Abril.....	55,00	litres/m ²
Maig.....	49,90	litres/m ²
Juny.....	21,70	litres/m ²
Juliol.....	0,00	litres/m ²
Agost	0,70	litres/m ²
Setembre	84,80	litres/m ²
Octubre.....	65,20	litres/m ²
Novembre.....	78,10	litres/m ²
Desembre	232,10	litres/m ²
Total	673,50	litres/m²

ÚS DE VESTIDURES I OBJECTES DE LLI (SEGLE XVI)

Maria Barceló Crespi

Reprent el tema encetat a l'anterior número de *Llum d'Oli*, en aquesta ocasió tractaré sobre altres aspectes relacionats amb el lli.

S'en confeccionaven peces de roba i objectes diversos que trobam relacionats en els inventaris de les cases porrerrenques. Vet ací uns exemples.

Pel que fa a induments, sobresortien els calçons i els capells. Bernat Baulenes, notari, disposava d'*bun parell de calses de li, velles* (1516).¹ A l'entrada de la casa d'Arnau Huc Remiro hi havia *tres capels de li usats* (1564).² Rafel Morlà, al seu rafal, guardava *uns calsons de li ja squinsats* (1564).³ Gabriel Veny posseïa *un capel de li i dos draps de minyó de li vells* (1564).⁴ Guillem Mesquida, a la cambra tenia *un capell de li i dues canes de vete de li* (1565).⁵ Guillem Barceló, àlies Banyeres, servava *un capel de li vell* (1570).⁶ Bernat Pocoví vestia *uns calsons de drap de li molt dolents* (1570).⁷ Guillem Servera guardava a la cambra de ca seva *une goneleta de drap de li de bolcar i un capell de li* (1571).⁸ Antoni Sala usava *uns calsons de li bons* (1572).⁹ Jaume Barceló tenia *uns calsons de li blanch* (1572).¹⁰

Entre els objectes diversos, la confecció dels quals es feia amb el lli com a matèria primera, el notari Bernat Baulenes havia *una vànova bona de li, gran* (1516).¹¹ Rafel Cerdà disposava d'un *telech de drap de*

li nou dins el qual s'hi estotjaven cartes, testaments, alberans i altres papers (1564).¹² A la cambra, Arnau Huc Remiro tenia *dos telechs de drap de li com unes telecas plens de alberans y pepers engrutats* (1564).¹³ El ja esmentat Guillem Barceló, àlies Banyeres, era posseïdor d'un *telecat (talequet) de li dolent dins lo quall fonch trobat dos cartes de notari en pregamí i d'un telech de drap de li* (1570).¹⁴ Joan Morlà feia ús d'un *telech de drap de li* (1580).¹⁵

Es coneixen poques dades de teixidors de lli habitants a la vila de Porreres al llarg del Cinc-cents. A tall d'exemple, es conserva el testament de Jaume Salom escripturat el dimarts 5 d'abril de 1580¹⁶ i el de Bernat Escala formalitzat el diumenge 7 de desembre de 1586.¹⁷

1 ARM, Prot. P-561, f. 583r. Citat a Munar Oliver, Gaspar; Roselló Vaquer, Ramon: *Història de Porreres*, Vol. I, Palma, 1977, p. 221.

2 ARM, Prot. C-454, f. 277v.

3 ARM, Prot. C-454, f. 2980r.

4 ARM, Prot. C-454, f. 303v i 304r.

5 ARM, Prot. C-454, f. 323v.

6 ARM, Prot. C-453, f. 73r.

7 ARM, Prot. C-453, f. 86r.

8 ARM; Prot. C-453, f. 126r.

9 ARM, Prot. C-453, f. 168v.

10 ARM, Prot. C-453, f. 157v.

11 ARM, Prot. P-561, f. 583r. Citat a Munar Oliver, Gaspar; Roselló Vaquer, Ramon: *Història de Porreres*, Vol. I, Palma, 1977, p. 221.

12 ARM, Prot. C-454, f. 273v.

13 ARM, Prot. C-454, f. 277v.

14 ARM, Prot. C-453, f. 71r i 71v.

15 ARM, Prot. C-453, f. 22v.

16 ARM, Prot. C-458, f. 353r-354r.

17 ARM, Prot. C-458, f. 442r-443r.

EGOISME I NOSTÀLGIA

Sebastià Lliteres Lliteres

La complexitat per entendre el nostre món ha estat sempre molt gran, però encara més durant les darreres dècades: l'acceleració dels canvis, dels ritmes de vida, del sorgiment de nous factors i actors polítics, de noves formes de comprendre i entendre el món, entre d'altres motius, augmenten la pluralitat del nostre present i fan impossible la «repetició de la història», ja que els contextos -i per tant les causes dels canvis- es transformen constantment. També hi ajuda, en aquesta dificultat per intentar copsar l'actualitat, la proliferació de multitud de mitjans de comunicació que presenten diferents narratives i relats per descriure la realitat en la que vivim, que actuen tot inundant d'informació el nostre dia a dia fent gairebé impossible estar informats de tot el que passa malgrat les facilitats d'accés a la informació.

Tot això ve a tomb d'unes reflexions que voldria fer en relació als convulsos temps polítics que vivim: la puixança de l'extrema dreta, la victòria del «Brexit» (impulsada per l'extrema dreta nacionalista anglesa) i la victòria de l'excèntric Donald J. Trump a les eleccions presidencials dels EUA. I és que, per a molta gent, tots aquests successos els han vengut de nou. Però diversos especialistes en política internacional, sociòlegs i politòlegs ja havien avisat de les possibilitats del triomf d'aquests fenòmens i de les nefastes conseqüències que poden tenir, ja que dificulten aspectes com la cohesió i convivència internes dels països, la democratització de les societats, la cooperació internacional

o la integració europea, per esmentar només alguns elements.

Anirem a pams i abans de tot, parlarem del context general que ha creat la crisi, que servirà per enquadrar més o menys fàcilment els diferents temes que tractaré. Com tots sabem, la crisi econòmica global que esclatà l'any 2008 amb la fallida del gran grup bancari nord-americà Goldman Sachs afectà (i afecta) gran part del món, ja sigui d'una forma directa o indirecta. Però, si no fos per l'actitud dels governs nacionals europeus i per la de la Comissió Europea -i en general per l'afany de lucre de l'oligarquia econòmica mundial-, potser n'haguéssim sortit més ben parats tots i, possiblement, recordaríem aquests darrers anys com els d'una gran crisi, però simplement una més de les que ens té acostumats el sistema capitalista. Aquesta crisi no ha fet més que augmentar les diferències entre els qui més diners tenen i els qui en disposen de menys, ja que la lògica de l'austeritat en la despesa pública organitzada des de Brussel·les (Banc Central Europeu, Comissió Europea) i les altes instàncies econòmiques mundials (Fons Monetari Internacional) ha conduït reiteradament a disminuir els recursos en el sector públic i per tant en els serveis sanitaris, d'educació i serveis socials, tan importants per a la cohesió social. A part, això va emparellat amb la precarització de les condicions laborals, amb el dramàtic índex d'atur juvenil que hi ha a tot Europa i amb la facilitat per part del

sector privat d'imposar als governs la seva voluntat en matèria econòmica i productiva esdevenint així els governs occidentals mers escolanets dels grans interessos dels més poderosos, que deslocalitzaven les seves empreses per dur-les on menys impostos havien de pagar i on les condicions del treball era més modificable al seu gust, tot per acabar dipositant els seus beneficis en paradisos fiscals que, en una petita part, han sortit a la llum gràcies als cèlebres Papers de Panamà. En definitiva, hem vist com els darrers anys les diferències socials augmentaven com mai ho havien fet des que les reivindicacions democràtiques van començar a caminar per les terres del vell continent europeu cap el segle XIX; hem vist també com els delictes eco-

Graduat Social

Av. Bisbe Campins, 3
07260 PORRERES
Tel. 971 16 80 38

nòmics, fiscals i polítics comesos per aquells que han portat al desastre social-econòmic que vivim avui en dia han estat resoltos amb la impunitat que va caracteritzar, per exemple, la resolució dels crims del Franquisme, que ja és dir. I, a més, també hem vist (esteim veient, per ser més exactes) com els «millenials» (generacions nascudes entre els anys 90 i principis dels 2.000) han esdevingut generacions que malgrat la seva general bona formació, conformen bosses d'atur elevadíssimes que marcaran la seva situació econòmica per bona part de la seva vida.

Davant totes aquestes conseqüències, la resposta política a cada país ha estat diferent, però hi ha una sèrie de característiques que es poden considerar generals: la polarització política, la pèrdua de poder dels partits i forces polítiques «tradicionals», la transferència de vots de part de la classe treballadora des de la socialdemocràcia cap a l'extrema dreta o dreta «populista»¹, el rebrot de situacions violentes entre grups ètnics diferents (com seria el cas dels enfrontaments entre la policia -generalment blanca- i part de la comunitat negra als EUA), el creixement i rebrot de l'extrema dreta «neofeixista» o «neonazi» arreu d'Europa amb les

violències i el discurs intolerant que això comporta (criminalització dels immigrants o dels que puguin pensar diferent). També, per altra banda, el creixement de l'esquerra alternativa davant l'abandonament dels seus valors i pràctiques per part dels partits socialdemòcrates arreu d'Europa i del Partit Demòcrata dels EUA.

Així, el «Brexit» s'ha d'analitzar en aquest context: una majoria de la societat anglesa i gal·lesa (ja que, recordem, la majoria dels escocesos i irlandesos del nord van votar roman-dre dins la Unió Europea) va decidir abandonar una UE que, tot sigui dit, va a la deriva pels seus plantejaments austericides i per la incapacitat tant de resoldre la crisi dels refugiats com d'esdevenir un actor important en l'àmbit internacional de decisió política. El discurs de l'extrema dreta anglesa argumentant que amb l'abandonament de la UE seria possible aturar l'entrada d'immigrants «que vénen a robar la feina» i així poder posar-se les seves pròpies normes en matèria econòmica, va triomfar. Perquè? Els motius són variats, però en destacaria uns quants: en primer lloc, la generalització de la creença que el mal de tot és la UE i la seva burocràcia, i que per «tornar a ser un país gran» havien de fer el seu propi camí

retornant a l'aïllacionisme que propugna la dreta nacionalista britànica, malgrat l'existència d'un món globalitzat que tanmateix va constantment cap a la intensificació de les relacions entre països i la necessitat d'interactuació i cooperació; en segon lloc, el desig de part de la classe treballadora -en una situació de precarització com ja s'ha comentat- de veure millorat el seu nivell econòmic gràcies al Brexit, cosa que no és ni molt manco segura; i en tercer lloc, la falta d'un projecte integrador per part de la UE que respongui a les necessitats de les classes populars, que prefereix seguir el camí de les retallades i de l'acompliment dels desitjos de les grans corporacions multinacionals i les oligarquies econòmiques. La desorientació de l'esquerra britànica a l'hora de plantejar un discurs europeista però en lluita per canviar el model d'UE, també hi ha tengut molt a veure. L'alternativa s'ha vist faltada de discurs i credibilitat: aquest és el drama.

Però, perquè la classe treballadora vota el que propugna l'extrema dreta racista, quan realment -i en opinió meva- va en contra dels seus interessos? Mai hem d'oblidar la influència dels valors culturals en cada persona i en cada generació, i en aquest cas -aplicable també a la victòria de Rajoy

Bàrbara-Art
DECORACIÓ - ANTIC

Gabriel Cortés

MESTRE ARTESÀ LLAUNER

FANALS MALLORQUINS - RESTAURACIÓ DE METALLS

Pl Molí de N'AMENQUAL, 10 - TELÈFON I FAX 971 64 72 41 - 07260 PORRERES

a Espanya o a la de Trump als EUA, malgrat siguin models diferents- el desig nostàlgic de «retornar al benestar viscut en dècades anteriors» es transforma en un impuls individualista i egoista enorme que especialment ha tengut efecte en les generacions de mitjana edat i persones majors de classe mitjana-baixa, que majoritàriament van votar Brexit, Trump, Le Pen o Rajoy. Valors culturals com l'individualisme (mirar per la pròpia butxaca i no pensar en el benestar col·lectiu) o el mateix racisme (diferenciant els que «realment som d'aquí i tenim dret a les pensions» i els que han vingut de fora, especialment si tenen un color de pell diferent o practiquen altres religions), conjuntament amb el fracàs de l'esquerra tradicional en l'aplicació de polítiques públiques fructíferes, han conduït a fer atractives opcions aïllacionistes que apel·len a la «nació pura» (nacionalisme exclouent) i a la xenofòbia i que diuen defensar els interessos del país sencer i en especial de la classe treballadora espoliada per la corrupció, els interessos del lliure mercat i una globalització econòmica que ha duit a la pèrdua de llocs de treball.

El fet és que aquests darrers elements d'anàlisi també els comparteix l'esquerra alternativa, que no ha sabut o no ha pogut articular majories polítiques capaces de fer front al discurs xenòfob i incendiari de l'extrema dreta que apel·la a la classe treballadora. En aquest sentit, i compartint característiques, podrem entendre la victòria de Trump: la derrota de l'esquerra «anti-establishment» Bernie Sanders (l'únic polític que podia fer front a Trump) a les primàries del Partit Demòcrata va permetre la candidatura de Hillary Clinton (identifi-

cada amb els interessos de la gran banca i l'oligarquia que ha duit a bona part de la classe treballadora d'Estats com Ohio, Michigan, Wisconsin o Iowa a la pèrdua dels seus llocs de feina gràcies a la deslocalització d'indústries cap a la Xina) que per bona part dels tradicionals votants demòcrates no era una opció real de canvi. Al votant de Trump que tradicionalment havia votat demòcrata, especialment els homes blancs amb baix nivell de formació i provinents de zones colpides per la crisi i zones rurals, tant els és que Trump sigui xenòfob, masclista, racista i altres «istes» més, si després el que fa és aconseguir-los un lloc de treball. Individualisme pur i dur, revestit d'un nacionalisme purista envoltat de nostàlgia que pretén «fer Amèrica gran una altra vegada», quan el món camina cap a la multipolaritat (diverses potències compartint l'hegemonia mundial, i no una de sola).

Els vells fantasmes de l'extrema dreta racista tornen recórrer Europa, i els discursos xenòfobs i nostàlgics del passat tornen a agafar força en un context social-econòmic difícil. A l'espera que l'esquerra alternativa acabi trobant el seu espai per poder contrarestar els efectes de la indignació de la gent amb un sistema que no funciona i que només afavoreix als més rics, seguiran les actituds egoistes i poc constructives socialment de les persones que únicament pensen en el seu benefici, en cobrar la seva pensió i en mantenir la puresa del seu país (per defensar la bandera i la «raça» sí que surt la referència col·lectiva, però mai per defensar els drets comuns com a ciutadans, quines coses!). Mentre les franges d'edat més joves van votar majoritàriament

contra el Brexit, a favor de la independència d'Escòcia, a favor del candidat Bernie Sanders a les primàries del Partit Demòcrata, i a favor dels partits d'esquerra alternativa a l'Estat Espanyol (i també pel Partit Ciutadans, encara que sigui bàsicament vot provinent del PP), les més velles optaren pel Brexit, per Trump, per Rajoy i segurament ho faran per Le Pen. On són els valors de la lluita col·lectiva en favor de la millora general de la societat? On és la consciència de voler deixar un món millor pels fills i pels joves que puguen? Convé que les societats occidentals fem una revisió sincera i profunda del que ens ha passat aquestes darreres dècades i que sapiquem veure la misèria que hem deixat al nostre voltant i a casa nostra per poder encarar un futur que pareix més que complicat per a les classes populars. Mentre, Donald Trump (multibil·lionari) tant li és el que necessiti la classe treballadora. Té la vida arreglada, i tot gràcies al sistema que ell tan critica però que tant li ha donat.

L'única solució: construir alternatives autocentrades, en benefici de la classe treballadora tant nouvinguda com ja establerta, predicar els valors humanistes i de respecte amb tothom vengui d'on vengui, pensi el que pensi i parli la llengua que parli, i recuperar parcel·les de poder i representació popular davant els interessos dels capparets dels papers de Panamà.

¹ El concepte «populisme» mereixeria un article a part, ja que la seva utilització a tort i dret l'arribarà a banalitzar.

LA VERGONYA AL DESCOBERT

Sebastià Lliteres Lliteres

Fa uns anys era difícil pensar que algun dia arribaria l'exhumació de la fossa del nostre poble. Han estat moltes les hores dedicades a exigir justícia i l'espera s'ha fet llarga, especialment pels familiars de les víctimes. Però, enmig de nervis i emoció, el passat 2 de novembre la Societat de Ciències Aranzadi i els voluntaris venguts des de la península i des de diversos pobles mallorquins, començaren a destapar la vergonya que restava amagada sota l'argilosa terra del cementiri municipal. Després de 80 anys de silencis, de repressió (planificada i estimulada per poders superiors) i d'intents per oblidar el que passà darrera La Creu, l'equip dirigit per Francisco Etxeberria donava llum a uns fets embolcallats pel més obscur dels terrors: s'iniciava la descoberta de les diferents fosses comunes de la repressió a Porreres, on es calcula que hi poden haver fins a 120 represaliats, assassinats per falangistes, amb la inestimable col·laboració de senyors, capellans i guàrdies civils.

La qüestió és que, gràcies a la lluita de molta gent al llarg dels anys, s'han pogut desenterrar fins ara una cinquantena de cossos d'homes dignes que sofriren i pagaren amb la mort el fet d'enfrontar-se als sollevats del juliol de 1936, encara que els cossos de les cinc Roges del Molinar no s'han pogut localitzar en aquesta primera fase. Amb aquestes línies deixaré constància de les dades més rellevants d'aquest procés d'exhumació que el nostre poble ha viscut amb interès i emoció continguda.

De fet, i encara que fos en un primer moment la Justícia Argentina la que ordenés l'obertura de la fossa de Porreres gràcies a la Querella contra els crims del Franquisme, la fossa s'ha pogut obrir per la via possibilitada per la Llei per a la recuperació de les persones desaparegudes durant la Guerra Civil i el Franquisme, del Parlament de les Illes Balears, impulsada per Més per Mallorca i aprovada per unanimitat, gràcies a l'empenta i lluita de les entitats memorialístiques i tantes altres persones. En l'àmbit local cal destacar el paper que han tingut el PSM-EN, l'Agrupació Cultural, l'Assemblea Popular de Porreres i la Comissió de Memòria del consistori local.

Així, a l'espera d'una segona fase d'exhumació –pendent encara d'aprovació– per desenterrar als represaliats que segurament romanen encara davall els nínxols i les capelles construïdes posteriorment (*circa* 1956), són 56 els que ja s'han pogut desenterrar i exhumar, donant inici així al procés d'identificació que es durà a terme amb les comparatives de mostres d'ADN preses als familiars de les víctimes que s'acostaren al cementiri per deixar la mostra de saliva que, eventualment, pot ajudar a identificar els éssers estimats que consten encara avui com a «desaparicions forçades», un crim de lesa humanitat.

Les tasques d'exhumació pròpiament dites ens permeten conèixer diferents característiques dels assassinats perpetrats amb traïdoria i nocturnitat

des del 1936 fins passat l'equador de la guerra: enlloc de ser enterrats en una gran fossa, els executats –que no afusellats, segons els especialistes– eren dipositats de qualsevol manera en diferents clots excavats pel fosser segons la quantitat de persones que s'havia d'enterrar, un número que variava segons si la «treta» des de les presons de ciutat era gran o més petita.

S'han trobat un total de 9 fosses, que van de màxim 12 individus a un mínim de 2, tots ells presentant com a poc un tir i com a molt cinc a la part de darrera el crani. Són diversos, a més, els objectes personals que acompanyaven els esquelets quan se'ls exhuma: aquests objectes ens donen pistes sobre la seva condició social o sobre les seves darreres hores abans de ser executats. Per exemple, a la fossa de 12 individus hi van aparèixer –a part de moltes bales i casquets– un gran número de culletes, alguns plats, pastillers, i altres estris personals que evidencien que aquell grup venia directament de la presó. I és que, de fet, les «tretes» consistien en posar en «llibertat» a uns quants presoners, tot i que a la realitat eren obligats a pujar a una camioneta i dirigits a Porreres (o altres llocs). Fins i tot alguns anaven fermats els uns als altres, com s'ha trobat en una altra fossa, amb una espècie de fil d'electricitat que ajuntava a dues persones pels braços, impedit així la seva escapatòria en un suposat intent desesperat d'evitar el tràgic final que els esperava.

En altres fosses s'han trobat objectes com tinters, botons de puny, i fins i tot un moneder amb unes 32 pesettes de l'època, quantitat gens menyspreable; també van sortir boquetes de cigarret, algunes dents i/o barrams d'or, un raspall de dents d'origen britànic, etc. Això podria indicar que un bon grapat dels represaliats provenien de família benestant. I és que no hem d'oblidar que dins les capes socials que donaren suport a la II República hi havia des d'intel·lectuals i professionals liberals, a pagesos i menestrals, passant per militars, tot i que a Mallorca es troben pocs casos d'aquesta darrera tipologia. No hi hagué compassió per a cap d'ells. De fet, no es de demés destacar que si s'han trobat tots aquests objectes dins les fosses és perquè, suposadament, ni tan sols els registraren abans ni després d'assassinar-los. La causa podria ser perfectament l'estat d'embraguesa en què molts dels botxins es trobaven a l'hora de perpetrar les execucions, cosa que no els treu ni la més mínima culpabilitat.

Amb totes les dades que per ara sabem, i encara que només sigui per escrit i faltant-nos molts detalls, podríem fer un intent de reconstrucció del procés que conduí cap a la mort a desenes de persones innocents només pel fet de pensar diferent: havent sopat i begut a Can Bernat Renya (actual primer pis del Bar Can Miquel) els falangistes es dirigien cap a La Creu, on arribava des de les diferents presons palmesanes la camioneta plena de republicans, a través del camí de Banyeres. Se'ls posava de genolls i pistola en mà eren executats per l'esquena. Després, traslladats en civera cap a dins

el cementiri, on eren enterrats sense miraments i sense ser ni tan sols registrats.

Segurament, així moriren més de cent persones de fins a 29 municipis diferents de Mallorca, entre els quals només s'hi trobava un —màxim dos— porrerencs, segons els càlculs dels investigadors i historiadors.

En definitiva, i tornant al procés d'exhumació, s'ha de dir que Porreres ha donat exemple de gran civisme durant tot el període que han durat les tasques. L'acollida de l'equip tècnic ha estat immillorable, i no han faltat oferiments per a acollir a cases particulars els diferents voluntaris que han volgut dedicar part del seu temps a col·laborar amb les excavacions. El mateix Etxeberria es mostrava sorprès per l'ambient de normalitat amb què el poble ha viscut el procés, i pel grau d'interès que gent arribada de tota l'illa —fins i tot de fora— ha mostrat per conèixer l'evolució de les excavacions, visitades per diverses escoles i instituts.

Dit això i ja per acabar, em ronda pel cap una pregunta: perquè pogué passar tot això a Porreres, i no en altres pobles semblants? Malgrat les dificultats per donar-hi una resposta, pens que hi ha alguns elements fonamentals: és clau la predisposició de les classes benestants del poble i de les noves autoritats alçades el juliol de 1936 perquè es poguessin dur a terme aquí els assassinats, aprofitant un espai idoni com era darrera La Creu, just devora el cementiri —allunyat de la vila i on poder amagar l'horror— i al costat del camí de Banyeres, que connectava amb Palma. La situació estratègica de Porreres enmig

dels dos grans centres repressors que foren Palma i Manacor també hi deu tenir cosa a veure, però especialment destacaria l'existència d'una Falange forta, cohesionada, disciplinada i proporcionalment molt nombrosa, amb membres disposats a cometre qualsevol atrocitat. Tot això, en un clima social on l'oposició era absolutament marginada, silenciada i reprimida, i que permetia desenvolupar sense més problema una repressió que va capgirar per sempre més la vida dins la nostra vila. Una repressió estimulada pel crit inferit pel «Conde Rossi» de *«Tutti i rossi, fucilati!»*, que feu vibrar les masses que l'escoltaven davant el lloc sagrat.

Encara s'ha d'acabar la feina que s'ha començat, però tot i això no és sobrer exigir que tot el que hem viscut aquest passat mes de novembre serveixi per transmetre i donar a conèixer el que passà perquè mai més es torni a repetir res semblant. Mai més, enlloc, i contra ningú!

ENTREVISTA A ALBA PEÑA I EULÀLIA DÍAZ, VOLUNTÀRIES A LES TASQUES D'EXHUMACIÓ DE LA FOSSA DE LA GUERRA CIVIL A PORRERES

Assemblea Popular de Porreres

“És un qüestió de justícia per poder recuperar la dignitat de les persones, encara que sigui a nivell simbòlic i de memòria

Alba Peña es una arqueòloga de Tarragona i actualment està cursant el màster per la UNED, Memòria i Drets Humans. Eulàlia Díaz també es arqueòloga i cursa el mateix màster de Memòria Social i Drets Humans a més del màster en Història Contemporània. A principis d'aquests mes van decidir deixar el seu dia a dia, una a Madrid i l'altre a Barcelona per venir a fer de voluntàries a les tasques d'exhumació de la fossa de Porreres i hem volgut que ens expliquessin la seva experiència.

Que vos va dur a agafar un avió i venir de voluntàries a Porreres? Com vau saber de l'exhumació?

Fa mes o menys un any i mig ens va arribar que s'obriria la fossa de Porreres; vaig enviar un correu a l'ajuntament per que estàvem interessades en saber quin es el procés des que s'aprova una exhumació fins que es fa. Inicialment només era per fer un seguiment del procés, ja que no hi ha un àmbit global a nivell estatal sobre exhumacions i volia saber com treballava cada comunitat. Després d'haver seguit el procés Tomeu Garí, que sabia que era arqueòloga, ens va dir si volíem inscriure'ns com a voluntàries i aquí estem.

Esperaveu una tan bona rebuda del poble?

No, mai; de fet teníem por de com seria la resposta; no sabíem si la gent estaria a favor o en contra, però el que segur que no ens esperàvem mai era una rebuda tant bestia i tanta implicació a nivell de poble. Xerrant amb altres companys que han exhumat a altres llocs si que parlen de que normalment hi ha implicació de les famílies de les víctimes, però mai una cosa tan general. Estem molt sorpreses i encantades de veure que es un fenomen general i que realment era molt important per molta gent exhumar les fosses.

Quines sensacions vau tenir quant vau arribar a Mallorca? Alguna primera impressió que us marqués...

Era una barreja de por i il·lusió, pensant que anàvem a treballar amb Aranzadi que es l' equip Arqueològic

en majúscules i amb el doctor Etxebarria. Aprendre un munt, treballarem en allò que ens agrada, que es memòria històrica, guerra civil i drets humans per recuperar tot això que portem anys lluitant. Emoció per treballar amb Aranzadi; i ahora por, pensant que podem fer nosaltres, que acabem de començar en el món de l'arqueologia. Fins ara havíem fet coses petites, però mai res d'aquesta magnitud.

Quines tasques realitzeu els voluntaris a la fossa? Hi ha alguna diferència entre les tasques dels voluntaris i l'equip tècnic?

En un principi la part de fosses la portaven els tècnics i nosaltres ens encarregàvem mes de la part dels enterraments cristians i de palejar, fent una feina més d'arqueòleg general, no tant específic de fosses; ells a mesura que et van veient quins punts forts teníem, ens han anat repartint, i potser els antropòlegs han estat mes al laboratori i els arqueòlegs a les fosses; ara mateix no tots, però la majoria dels arqueòlegs feim feina de fossa baix la supervisió dels tècnics, fent les mateixes tasques.

Per vosaltres hi ha hagut alguna diferència entre excavar aquesta fossa i excavar a altres llocs, ja no potser tant a nivell tècnic com a nivell sentimental?

Si, hi ha molta diferència. T'impacta i es més fàcil d'empatitzar que no amb una fossa medieval per exemple. El fet

de veure la manera com estan posats els esquelets així com es van exhumar, tirats de qualsevol manera i amb objectes personals, encara que mantinguís una ment científica, quant et pares a pensar; quant venen les famílies i parles amb elles, quant fan les proves d'ADN, veure el que tot això suposa no només per tu, sinó per la gent del teu voltant, es un gran desgast emocional, mes que físic, comparat amb altres excavacions.

Ara que ja s'està arribant al final de l'excavació, quina experiència te'n portes de tot plegat?

Per una banda, la part científica d'aprenentatge és increïble. L'experiència amb els tècnics i adonar-te que des del primer dia a ara identifiqués molt millor les coses, ja no has de fer tantes preguntes i prens la iniciativa es molt reconfortant; Per altra banda molt contentes de veure que la gent ho volia i en tenia ganes y satisfetes de veure que s'ha encès una flama d'esperança que ha donat força a tot el procés de les exhumacions, que s'hi bé ja hi era abans, ara ha agafat molta força.

Coneixíeu Porreres des d'abans? Com descriuríeu l'experiència amb el poble i com es la gent de Porreres a algú que no ho coneix? Com han reaccionat? Com vos han acollit?

Només coneixíem Porreres per les notícies, però l'acollida ha estat increïblement bona. Sou gent molt oberta, molt agràida i també parlant amb altres companys d'excavació d'aquí de Mallorca hem deien que Porreres es un poble molt més obert que la resta. Potser no a nivell històric,

veient tot el que va passar, però ara si. També ens va sorprendre molt que una noia d'aquí del poble ens acollís així com així, i crec que mai havíem estat tan a gust i tant bé fent de voluntàries en una excavació. Una altra cosa molt sorprenent es que anant a prendre alguna cosa als bars del poble o passejant amb la camiseta d'Aranzadi, la gent ens saluda i ens para per donar-nos les gràcies.

Ens podríeu descriure una mica com es un dia típic vostre com a voluntàries a Porreres?

Doncs ens aixeca'm a les 06.45 per despertar-nos una mica, ja que treballeu de dilluns a diumenge i el cansament acumulat es va notant. Quedem a les 7.30 per berenar amb l'equip d'Aranzadi i a les 8.00 ja estem al jaciment, on comença'm aixecant els plàstics que tenim per que no es banyin les restes i començam a treballar. Cadascú va treballant a la fosa que li toca; a les 13h ens aturem per dinar. Després de més o menys una hora per dinar, ens tornam a posar a treballar i fins que se'n va el sol que ja parem. A la tarda tenim una horeta o dues per relaxar-nos, i després anam a sopar i a dormir.

Havíeu tingut alguna experiència prèvia com a voluntària, ja sigui en àmbit de foses o en un altre àmbit?

Com a arqueòloga porto unes 9 campanyes com a voluntària.

Nou ja?

Si (riu), en el món de l'arqueologia s'ha de fer molta feina prèvia abans de poder fer feina remunerada.

Quina creieu que es la importàn-

cia tant a nivell històric, com emocional d'exhumar una fosa?

Hi ha una part familiar i una altra de mes col·lectiva. La part familiar, de tenir dret a saber que ha passat amb aquella persona que tu estimes, és un qüestió de justícia per poder recuperar la dignitat d'aquella persona, encara que sigui a nivell simbòlic i de memòria. I en general la importància de recuperar la memòria com a poble. Tot això ha de tenir un paper pedagògic molt important, centrat en els historiadors; saber la nostra història per no repetir-la. Aquesta es una part que durant massa anys ha estat oculta i silenciada; primer per una dictadura i després per una transició basada en el silenci, i això es una cosa que ja hauria d'estar superada des de fa anys. I per mes que sigui tard es una cosa totalment necessària i que s'ha de fer.

Ja per acabar, quines diferències hi ha en el procés d'exhumació de foses entre Mallorca i el principat (Catalunya)?

Catalunya té un problema i es que la iniciativa va sortir molt d'hora, el 2009, però està tan ben feta la llei de fosa que l'administració no dona a l'abast per exhumar totes les foses que caldria. Llavors lo bo de Mallorca es que la llei s'ha fet tard, però ha permès corregir errors fets en altres lleis d'altres comunitats. Penso que a nivell estatal hauria d'existir un protocol, que després cada comunitat apliqui a la seva manera, però l'estat hauria de proporcionar recursos, ja que encara que molts catalans volem ser un estat separat, aquest passat es comú i d'això n'hem de ser conscients.

LA NECESSITAT DE TRANSFORMAR I REINTERPRETAR EL CEMENTERI I EL SEU ENTORN

Gabriel Noguera Vich

Durant el mes de novembre hem pogut seguir de ben a prop el procés d'exhumació d'una bona part de les fosses localitzades en el cementeri de Porreres. Cal agrair la feina feta a l'equip de la societat de ciències Aranzadi que ha realitzat una important tasca no només amb les exhumacions, si no que també han aconseguit despertar l'interès públic i implicar a gent d'arreu de l'illa. Una mostra d'aquest èxit aconseguit es la solidaritat dels 29 pobles que han decidit contribuir a cobrir les despeses de les proves d'ADN, o els articles que han aparegut en premsa internacional com ara el New York Times i la BBC. Això evidencia que el que està passant a Porreres traspasa l'àmbit local i preocupa a nivell insular i fins i tot global.

El procés d'exhumació ha posat Porreres al capdavant d'un canvi importantíssim per a la societat mallorquina,

d'una sèrie d'avenços que ens porten cap a la reconciliació i la cicatrització de les ferides generades pel conflicte i tots els anys de silenci imposat per la dictadura i la transició.

Ara, mentre esperam que es portin a terme les negociacions per a realitzar la segona fase de les exhumacions i esperam els resultats de les investigacions ens toca reflexionar sobre el futur del cementeri de Porreres.

El patrimoni evoluciona, es transforma i pren noves formes i significats. El cementeri de Porreres està patint un canvi importantíssim: s'està convertint en un símbol de la repressió feixista, del conflicte ideològic que ens va portar a la guerra civil, de l'extermini sistemàtic d'una part de la classe política i un símbol de l'alliberament que suposa poder exhumar les fosses i plantar cara al silenci.

Es a les nostres mans treure el màxim profit d'aquest canvi que estan experimentant el cementeri i els seus voltants, un conjunt patrimonial prou interessant i que s'ha de posar en valor.

El Racó de la Memòria, el monument als *caídos* (ubicat al jardí davanter del cementeri) i les fosses, formen un conjunt de patrimoni material al qual se li ha de sumar un altre element de patrimoni immaterial: els actes commemoratius. Així doncs, en un espai reduït hi tenim elements més que suficients per a explicar la repressió, els assassinats per motius polítics, els esforços per a ofegar la memòria imposant les narratives i símbols franquistes i els esforços de la societat civil per tal d'aconseguir justícia i recuperar la memòria. Aviat també tindrem noms, ideologies, orígens diversos i històries personals per a explicar.

Una bona contextualització de tots aquests elements i la realització d'un programa educatiu que permeti desenvolupar, explicar i aprofundir sobre aquest conjunt es absolutament necessari. Tenim l'oportunitat de crear un espai únic a Mallorca per a educar i inculcar valors, un espai on la memòria i l'educació s'entrellacin i ens permeti

Anàlisis Clíniques

Antònia Sastre Barceló
Farmacèutica

Consulta: Dilluns i dimecres
de 8:30 a 10 hores

Carrer l'Almoïna, 49
Tel. 971 64 70 84

Assegurances: Adeslas, Asisa-Muface, Agrupació Mútua, Axa-Mare Nostrum, Imeco-Caja Salut, Groupama, L'Aliança, Novomedic...

entendre i normalitzar el nostre passat. Donant a conèixer la història, les víctimes aconseguiran el reconeixement que es mereixen i podrem restablir la normalitat en la memòria.

Tot això implica que al cementiri de Porreres hi hauran de conviure diferents tipus d'usuaris. Per un costat hi tindrem diferents formes de dol privat, realitzat per aquelles persones que tenen familiars i amics enterrats de forma regular al cementiri i per els familiars de les víctimes. Per l'altre costat es portaran a terme els actes commemoratius que són una forma de dol públic. A més també hi seran presents visitants interessats en la història de la repressió.

Aquestes diferents formes d'entendre i utilitzar el cementiri són perfectament compatibles ja que totes parteixen del respecte.

Ja existeixen altres casos de cementiris on el dol privat, el públic i l'activitat educativa hi conviuen. Per exemple

al cementiri de Leitenberg, ubicat a la localitat alemanya de Dachau, els nazis hi van excavar vuit fosses on hi van enterrar més de 7.600 presos polítics. Actualment aquest cementiri està assenyalat com a punt d'interès per part del *Monument Commemoratiu del Camp de Concentració de Dachau* (l'associació que gestiona el camp de concentració ara museïtzat) i forma part del recorregut de la visita. El Cementiri de Montjuïc a Barcelona és un altre exemple més proper de com un cementiri pot incorporar funcions museístiques i educatives sense alterar la seva activitat diària. En dit cementiri s'hi ha instal·lat un museu de carrosses fúnebres i s'hi realitzen rutes d'interès cultural per a visitar les tombes d'interès artístic i/o històric.

Aquests exemples i tants d'altres ens mostren com entendre els cementiris d'una forma diferent és possible. Ara més que mai l'hem d'entendre com a espai públic i com a tal, l'hem de destinar al bé comú i contextualitzar-lo per tal de transmetre memòria, valors i millorar la nostra societat mitjançant l'educació.

LA FOSSA COM A EXCUSA

Francesc Melià Barceló

[...] Pero no son, a simple vista, sólo huesos, amoratados huesos.

En el calcio del hueso hay una historia: acaudillada historia, desmemoriada historia; el horror no solventado.

Y habrá que contar,
desenterrar, emparejar,
sacar el hueso al aire puro de vivir.
Pendiente abrazo,
despedida, beso, flor,
en el lugar preciso
de la cicatriz.¹

Història desmemoriada, com la del grup de gabellins, fills i néts de republicans represaliats durant la guerra civil, què vaig conèixer quan treballava a l'IES Capdepera en el marc d'un projecte didàctic sobre la memòria històrica del poble.

Una d'elles fou la de Joan Nebot Vaquer (1927-2007) que era conegut a Capdepera amb el malnom de *Rai*. Compartírem horeta i mitja de conversa: el record assegut a casa seva, d'aparença feble, tapat amb un manta vora un finestral, esguardat en tot moment per la seva filla. Tot i no tenir un estat de salut massa bo va dedicar-nos temps i esforços amb els que vam poder arregar informacions i experiències personals de l'època de la segona república, la guerra civil i la postguerra. No gaire temps després va morir.

Em sobtaren les parets de casa seva, profusament decorades amb uns dibuixos preciosistes, hiperrealistes, fets a llapis i a carbó. Dibuixos de pous, de cases de foravila, de sínies, de possessions, del castell de Capdepera, d'eines agrícoles o de tota mena de paratges gabellins. La seva filla, orgullosa, ens contà que eren fets pel seu pare.

Perquè en Joan, vaig descobrir, era un home polifacètic: dibuixant, pintor, actor i director de teatre i també de cinema, a més d'escriptor. En aquesta darrera faceta fou fundador i col·laborador habitual de la revista local Cap Vermell. Els propis companys van editar-li un primer recull de contes i articles titulat *Cards del meu ermàs* (1989)². Posteriorment, l'any 2005, l'Ajuntament publicava l'antologia *A la recerca d'un poble perdut*³, una selec-

ció dels seus escrits complementats amb una tasca d'anàlisi de la seva obra literària. Finament, l'any 2008, va estrenar-se un documental sobre la seva biografia i obra: *Joan Rai i el seu petit país*.⁴

Tot i tenir una extensa i variada col·lecció de contes, els referits a l'època de la guerra, hi són molt presents. Perquè en Joan, recordem, ho patí en primera persona. Comptava solament amb 9 anys quan va esclatar a guerra i els seus pares havien estat significats militants de l'agrupació socialista de Capdepera, una de les més actives i organitzades de la part forana. La mare, Maria Vaquer, presidenta del grup femení de l'agrupació i col·laboradora activa de diverses publicacions obreres. El pare, Serafi Nebot, n'era el secretari general.

Aquesta destacada implicació fou el motiu per a la persecució. Maria fou detinguda pels falangistes locals i empresonada a la presó de dones de Can Sales (Ciutat). Serafi, per la seva part, pogué amagar-se, fugir de Capdepera i enrolar-se amb les forces republicanes del capità Bayo desembarcades al llevant mallorquí. D'allí passà a Catalunya per posteriorment dirigir-se a Menorca, on fou detingut i empresonat. A l'absència dels pares cal afegir la del padri matern, en Francesc Vaquer *Rai*, que va ser empresonat a Capdepera mateix el gener de 1937 i apallissat fins a la mort mentre el portaven a la presó de Manacor. Les restes del seu cos foren soterrades en una finca del municipi.

Els seus progenitors foren jutjats i condemnats a la pena de mort però els fou commutada per la de presó. Desfilaren per diferents presons fins que finalment foren alliberats. Posteriorment, els pares i la germana s'exiliaren primerament a Alger i després a França, fins l'any 1962.

En Joan provà de fugir de Mallorca per evitar fer el servei militar amb una barca de contraban cap Alger. Un temporal l'aplegà en plena travessa i hagueren de tornar. A causa de la fugida fou reclòs durant 5 o 6 dies i acabà fent el servei militar a Eivissa, com a bon "fill de roig".

Tornà a Capdepera, allí reedificà la seva vida. En una mena d'exili particular, en la Mallorca de la postguerra,

on els guanyadors maltractaven els perdedors i els seus familiars. Una postguerra que definia així:

*“Acabada la guerra, esvingué la pau.
Una pau pitjor que la guerra.
Una pau amb pistoles.
Afusellaments.
Repressió de tota casta.
Llibertat amb reixes.
Justícia amb cucales.
I fam, molta fam.
Fam de totes les fams.
I silenci. Tot s’havia tornat silenci.
Un silenci d’idees. Un silenci de sentiments.
Un silenci de rencors. Un silenci de paraules.
Un silenci d’odis. Un silenci de perdons.
Un silenci de pors.”*⁵

Home de gran sensibilitat, va trobar en l’art una manera de treure’s la verinada. En una espècie de teràpia curativa, transformadora i de superació, va escriure. Però no solament per això, sinó també per la necessitat de fer palès el record, la memòria i la injustícia. Pel dret al record de les víctimes i a la justícia com un valor ètic i principi moral⁶. La necessitat de denunciar-ho i de transmetre-ho, per tal que sigui de nou escoltat i llegit, que no resti estojat en el caixó de l’oblit.

Un quefer, però, amb el què no gaudia, segons ell mateix contava: *“M’espanta la idea de reviure fets que han marcat la meua joventut amb els segells del sofriment, (...) persones que, per motius polítics, m’insultaren, m’amenaçaren i em vexaren, abusant del poder que es donaven les pistoles.[...] Avui, encara que bagin passat els anys, jo no he perdonat ni he oblidat [...]”*⁷

Alguns d’aquells relats són autobiogràfics i per això resulten especialment impactants. N’és una mostra el conte titulat *Les milanes* (1984), en què descriu el moment en què presencià com els falangistes de Capdepera s’emportaren la mare per portar-la a presidi. Així ho descriu:

“[...]El de sa Pipa, l’esguard feréstec, la veu aspra, empunyant la pistola amb fermesa, escometé la mare:

– Has de venir amb nosaltres.

– A on?

– Al corterillo.

I partiren, camí avall, els homes vestits de blau-fosc, gairebé negre, emportant-se la mare.

Els tres quedàrem aclaparats. La padrina, amb el singlot de por a la gola, ens va protegir amb una abraçada. La meua germana plorava.

Molts dies després ens assebetàrem que ma mare l’havien tancada a una presó de Ciutat.

*Però aquell dia, abraçat a la padrina, vaig percebre que tots, la meua germaneta, l’àvia, la mare i jo mateix, no érem més que ànecs menuts i indefensos dins es urpes de les milanes.”*⁸

Igualment autobiogràfic és el titulat *Mateixes per un mort* (2005), on relata el fet de com, transcorreguts ja vint anys des del final de la guerra, la connivència entre propietaris i autoritats va impossibilitar que recuperàs les restes del seu avi, després que un tractor els descobrís a la finca on fou enterrat.

D’altres són ficcions a partir dels fets viscuts, contats o esbrinats i que li serveixen per entrunyellar-les. *El confés* (1985), *L’afusellat* (2003), *Desena baula* (1982), *El molí de sang* (1985), *El malson* (1982), *Rèquiem per una mare de ficció* (1988), entre d’altres exemples, ens recreen fets, situacions, i personatges de l’època.

Amb els relats d’en *Rai* ingerim petites dosis d’història. Tot i estar ambientades a Capdepera – o el llevant mallorquí a molt estirar – els passatges que allí s’hi conten són perfectament extrapolables a qualsevol indret de la Mallorca rural. A amb ell coneixerem fets històrics, costums i tradicions desaparegudes, llocs avui dia difícilment reconeixibles o feines extingides. En aquest sentit són ben profitosos des del punt de vista didàctic i pedagògic.

Però no ens hauríem de quedar simplement amb la vesant del coneixement dels fets passats. La lectura de la seva obra ens descobreix un autor que s'hi esmerça, en l'escriptura. Que escriu de manera bella, amb un llenguatge pur i preciosista, com els seus dibuixos. Relats curts però intensos que ell solia anomenar "*novel·les líquades: la líquació d'una història a la cabuda d'un tassó*".

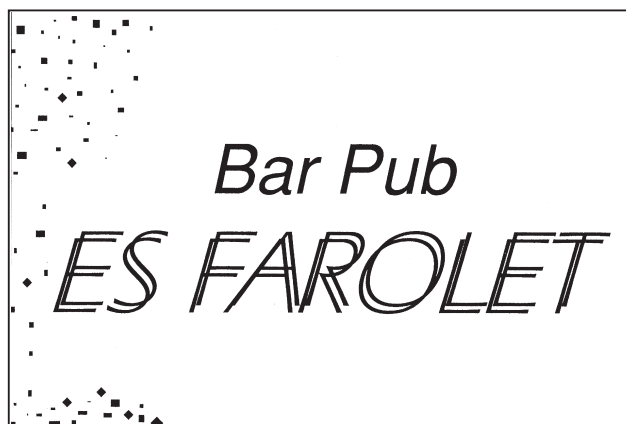
De vegades, deia, li resultava més plaent i atractiva la musicalitat del llenguatge que no el contingut d'aquest. Però també val molt la pena centrar-se en aquests continguts que ens mostren un escriptor punyent, bel·ligerant, incòmode, amb fortes i marcades conviccions ideològiques que traspuen i impregnen les seves col·laboracions. Els temes més recurrents del seu discurs són l'encesa lluita ecologista, la denúncia d'agressions contra el patrimoni cultural, la valenta i decidida defensa de la llengua i identitat. La reivindicació d'una manera de viure i ser, la de la Mallorca preturística, que observava entristit com s'esmicolava, talment la caiguda d'un tassó de vidre: és el que anomena el *poble perdut*. Clar defensor d'un model social i econòmic més just, més solidari i d'una política que apostàs decididament pel bé comú, allunyat del caciquisme especulador i de l'enriquiment de la minoria de sempre.

I no ens passa per alt: identifiquem aquests arguments amb els de la generació d'homes i dones que apostaren per la transformació social, per la igualtat, la llibertat plena i justícia econòmica en plena Segona República. Aquells que a Mallorca foren durament castigats per defensar-los. Com els seus pares, com el seu avi, com els

amics de la seva família, com el company o companya de partit o sindicat. Com els que en aquest mes de novembre desenterrem al cementiri de la vila.

Palplantant al llindar de la fossa, mentre observa com anaven apareixent les restes dels republicans, pensava amb en *Rai*, amb la seva història, amb les seves curolles. I amb el seu avi, que resta encara avui davall d'una figuera aubacor a la finca de s'Oliverar, qui sap fins quant. Aquelles despulles, com les de Porreres, germanes bessones. Ossos. Però no solament ossos: darrera cada un d'ells hi ha una història que haurem de contar.

- 1 Fragment de la cançó de Pedro Guerra, "Huesos", del disc *Bolsillos* (2004).
- 2 NEBOT VAQUER, Joan: *Cards del meu ermàs*, ed. Cap Vermell, Capdepera, 1989.
- 3 NEBOT VAQUER, Joan: *A la recerca d'un poble perdut*, Magatzem Can Toni núm. 27, ed. Documenta Balear/Ajuntament de Capdepera, 2005.
- 4 SERRA, Arnau: *Joan Rai i el seu petit país*, DVD, Edicions Documenta Balear, 2008.
- 5 NEBOT VAQUER, Joan: "Monòleg amb l'Estel de l'Auba", dins *A a recerca d'un poble perdut*, pàgs. 51.
- 6 D'aquesta manera s'hi referix Pere Joan Tous en la semblança literària de Joan Nebot inclosa en l'esmentat *A la recerca d'un poble perdut*, pàgs. 325-327.
- 7 Fragment de la presentació que féu per l'antologia *A la recerca d'un poble perdut*.
- 8 NEBOT VAQUER, Joan: "Les milanes", dins *A a recerca d'un poble perdut*, pàgs. 209-214.

jaume sastre soler SL
materials de construcció

ceràmiques i gres bigues imitació fusta
ciments saques aïllants canonades
lloguer de minicontenidors (Servei a domicili)

CARRER NOU, S/N
(SORTIDA CTRA. PORRERES-VILAFRANCA)
07260 - PORRERES
TEL. I FAX: 971 647102

XI TROBADA DE REVISTES DE PREMSA FORANA DE MALLORCA BINISSALEM, ANY MOYÀ

Associació de Premsa Forana de Mallorca

El passat dissabte dia 19 de novembre l'Associació de Premsa Forana de Mallorca, junt a la revista local de Binissalem, Arròs amb Salseta, amb Jaume Pons al capdavant, organitzaren la XI trobada de revistes de Mallorca, aprofitant l'Any Moyà, en el centenari del seu naixement.

52 persones de 24 revistes d'arreu de l'illa, es donaren cita en la trobada, essent rebuts pels representants de Premsa Forana i de Arròs amb Salseta, a la plaça de l'església a les 10,30 hores. Entre els assistents es trobava Miquel Àngel Marquès, president de la Premsa Local de Menorca, i director de la revista S'ULL de Sol, d'Alaior, convidat per la junta directiva de Premsa Forana.

A les 10,45 h. la comissària de l'Any Moyà, Maria Coll, començà la ruta per la vila de Binissalem, parlant de la història de Robines, d'Es Raiguer, i de la vida de l'escriptor local, Llorenç Moyà Gelabert. El grup de 52 persones voltà pel centre del poble, vora l'església de Santa Maria de Robines, pel carrer Major o principal, cap a la plaça de sa Quartera, antic centre del poble, on hi havia abans l'Ajuntament i l'antic mercat. Maria Coll explicà el comerç de les

vinyes i cellers de Binissalem, les característiques de l'antiga Robines i de la comarca de Es Raiguer: allà on neixen les muntanyes...

Cap a migdia el grup es dirigí al casal de Can Gelabert de la Portella, ara centre cultural, que Llorenç Moyà anomenava "la malmaison de Robines". Maria Coll dirigí la visita al casal, mostrant l'antic celler, es Cup amb una inscripció en pedra de quan el 1965 començà la primera Festa des Vermar (la qual fou instaurada per Llorenç Moyà), la clatra on es feu un aperitiu, les sales pompeianes, i finalment es feu la projecció del documental: Llorenç Moyà. Dard brillant, de 45 minuts de duració, a on es s'explica la vida i l'obra de l'autor de la "Posada de la núvia" (premi ciutat de Palma 1955), a través d'entrevistes a diferents persones del món de la cultura, amics i familiars de l'escriptor.

L'Ajuntament de Binissalem obsequià als assistents tres tríptics sobre el poble. A continuació un dinar de germanor al restaurant Can Sito, arrodoní la jornada.

Els organitzadors de l'Any Moyà ens oferiren les fotografies realitzades per Vicenç Mates.

RECLICLANT MOMENTS

Jaume Rosselló Tomàs

Per si no ho recordes estimada,
 quedàrem que allargàriem els dies
 en que es fonen les nostres mirades
 i juguen les mans dibuixant desig,
 omplint el silenci de paraules
 que encara mai no ha explicat ningú.

Per si no ho recordes estimada,
 girarem les hores a l'inrevés
 i un adéu sempre serà un bon dia.
 Floriran nits els matins que ens cercàvem
 tendrament dins un núvol de llençols,
 a l'escalfor d'aquell hivern nostre.

Sé que hi haurà gent que no ho entendrà,
 que ho trobaran absurd, irreal, ingenu... tan se val,
 mm basta la comprensió dels teus ulls.
 Reciclarem el temps com havíem dit
 al nostre gust, per olorar-ne l'essència,
 i reduir l'angoixa, al segon que acabam de passar.

Deixarem que voltin el sol i la lluna
 i aturarem el cel quan bategui el mar.
 Mai serà lluny aquella ona que ens visita
 per besar-nos els peus fent pessigolles
 i regalar-nos aquell instant nu a un racó del cor.
 Ho recordes estimada?

LLEGEIX
 LLUM D'OLI

GLOSÀRIUM XXIX

Joan Barceló, *Fusteret*

Tan si volen com si no,
 els del PSOE l'han cagada
 i acabaren la jugada
 apostant per l'abstenció.
 Sols una revolució
 pot aturar el desgavell
 que ens durà cap el desastre.
 Com pot conduir un vaixell
 un home amb tan poc cervell
 i més curt que una banastra?

*

RACONS DE PORRERES

Xisco Servera

Celler Can Feliu

LA GUERRA CIVIL A PORRERES I A PORRERA

Ajuntament de Porrera

Dins de les moltes activitats de la Festa Major de Porrera, hi havia programat un acte que ofería el grup Trenta-6 Teatre de Porreres; estava anunciat com a teatre però amb el valor afegit de ser una aportació en la recuperació de la memòria històrica. Tots els que hi vam assistir no en vam sortir indiferents, va ser emocionant i dur a la vegada ser espectadors, entre textos i cançons, dels fets colpidors que va viure la vila de Porreres el 1936.

Justament enguany es recorda el 80è aniversari del començament de la Guerra Civil. Això vol dir que tots els testimonis coetanis d'aquesta part de la història, tenen més de 85 anys. Els referents familiars que ens han explicat el seus relats viscut durant la Guerra, ens han anat deixant. Enrere també s'han anat deixant pors, veritats subjectives, justificacions piado-

ses... i algunes de les distorsions sobre la Història que els vencedors del conflicte van imposar.

La violència dels feixistes sobre els legítims representants republicans de l'Ajuntament de Porreres va ser esfereïdora i similar a alguns episodis de violència revolucionària de la rereguarda del Principat.

La violència de rereguarda de 1936, comparada entre Mallorca i el Principat, es descriu per l'escriptor i editor Joan Sales (enterrat a Siurana, Priorat) en una de les seves cartes a la Mercè Figueres, el 2 d'agost de 1936. Hi escriu: **"I si aquí tenim la FAI, allà tenen la Falange; qui sap si en el fons totes dues coses no són sinó una i que els qui més hi toquen són els qui parlen de "failangistes" sense distincions. Resulta, fins i tot, que la bandera negra i vermella de la FAI és**

també la de la Falange; moltes coses que es proposen aquests vénen a ser també les mateixes que volen aquells. La "dialèctica de los puños y las pistolas" de José Antonio ¿no ve a ser la "acción directa" tan predicada pels anarquistes? L'odi a la democràcia i a les eleccions els són comuns [...]; l'avversió a Catalunya també".

Finalment, però, la desigualtat entre les violències d'aquest conflicte, recau amb el fet de que la patida pels republicans, tant els afusellats com els exiliats o represaliats, encara avui en dia, en molts àmbits, ni es coneix ni s'ha reparat.

Després de molts anys de silenci i d'oblit, recuperar la història és recuperar la dignitat de tot un poble i avançar cap a la cultura de la pau, la llibertat i la democràcia.

IMATGES DE LA FESTA MAJOR DE PORRERA

Ajuntament de Porrera

Pregó de festa major homenatjant als pagesos grans del poble, per la seva dedicació i estima a la terra

Repartiment de coques per tots els carrers del poble, amb lo Molló i la Garranxa ballant al so de les gralles.

La Jota de Porrera, recuperada des de l'any passat. Feia més de 70 anys que no s'havia ballat a Porrera.

Poesia i música al certamen Terra i Cultura.

Tronada i cercavila de foc

Tasta Porrera
(vins i menjars locals)

SOLIDARITAT = FELICITAT 2016

PROJECTE SOLIDARI REALITZAT PELS ALUMNES DE 6è

Col·legi Verge de Montsió

Actualment l'educació no pot deixar de banda obrir camí per conèixer i afavorir experiències als nostres alumnes en l'àmbit de les accions solidàries, el voluntariat o el servei a la comunitat. El nostre Projecte Educatiu reflecteix entre d'altres, aquests valors en els quals l'equip docent incideix i treballa de manera continuada per tal de possibilitar accions i experiències al nostre alumnat. Pretenem establir uns valors que siguin els fonaments del seu perfil com a persones capaces d'ajudar, de cooperar, de participar i d'entregar-se en actes solidaris cap als qui més ho necessiten.

Enguany els alumnes de 6è han estat els protagonistes, i ho diem perquè ells són els veritables actors i entu-

siastes que han donat forma i realitat al "Projecte Solidaritat - Felicitat 2016". Han participat de tot el procés d'elaboració, des de la tria del nom, creació de cartells i de registres, com també de la definició d'objectius i xerrades amb responsables de l'AMPA i de Càritas Porreres i ha estat coordinat i guiat per la seva tutora Maria Antònia Lliteres.

Ens ha sorprès a tots l'entusiasme i motivació que han demostrat a l'hora d'engrescar els alumnes d'altres cursos i famílies en l'organització de recollida d'aliments, joguines roba i materials d'higiene. Han elaborat setmanalment un registre de tot el que ha arribat a l'escola i han duit un control exhaustiu per tenir-ho compatibilitzat dia 21 de desembre i

entregar-ho a Càritas.

No podem deixar de banda altres objectius del projecte que també han estat ben presents, com per exemple: el treball en grup, l'organització de tasques i funcions, treballar l'empatia o conèixer la realitat social més propera. Ens sentim molt satisfets dels nostres alumnes i amb la recompensa d'haver pogut incorporar altres possibilitats d'aprenentatge i d'enriquiment personal.

DJ PORRERENCS

Caterina Gornals Miralles

En aquest article vos parlaré dels discjòqueis i... què és un DJ? És la persona que abans es coneixia com a *punxa discs* i posava música a les discoteques i pubs. Avui en dia, s'utilitza la paraula manllevada de l'anglès: discjòquei (DJ). A Porreres tenim un gran nombre de joves que, com a afició i activitat extra a la seva feina, posen música a diferents festes i esdeveniments. Vos en presentaré alguns!

DJ Peli

En Joan Albert Barceló, *Peli*, fa uns 16 anys que va començar a posar música a les "Galas de tarde" dels diumenges al *Que caray!*, però s'hi dedica més seriosament des de fa uns 8 anys quan va tenir l'oportunitat de punxar al Nokturn. Actualment és un DJ dels que en diuen mòbils, ja que no tenen un lloc fix on punxar; tot i així el podem trobar posant música unes quatre vegades l'any a Can Moix de Felanitx. Des de petit sempre ha tengut inte-

rès per la música i va tocar la guitarra durant uns quants anys, però com que li agraden diferents estils musicals va veure que fent de DJ passava més gust.

Per a ell un DJ és la persona que sap triar i mesclar la música adequada per a cada ambient determinat i tenir la capacitat que la gent estigui animada en tot moment.

En Peli sempre recordarà una festa *revival* a Porreres, fa uns set anys, ja que va ser la primera vegada que va actuar en un espai obert i tenia al seu davant un gran nombre de persones pendent d'ell.

Quin tipus de música poses? Això depèn un poc de la festa o del local que m'ha contractat, ja que intent adaptar-me als seus gusts musicals, però el que m'agrada a mi i on em sent més còmode és amb l'estil indie-rock.

Quina cançó no pot faltar quan tu poses música? *Líquido* de Narcotic.

Pel que fa a les anècdotes durant actuacions en té algunes per compartir, però la que destaca és un dia que estava punxant rock a la plaça d'un poble i una nina de 7 anys se li va acostar per demanar-li si, per favor, podia posar música normal (referint per música normal al *reggaeton*).

DJ Palerm

En Josep Palerm fa temps que es dedica a posar música, ja que quan

feia feina de cambrer a sa Roqueta, es Clot de sa Colònia de Sant Jordi o al Districte 3 de Campos ja aprofitava per posar cançons mentre anava servint copes. El cuquet va néixer al Districte 3, però després va tenir l'oportunitat de posar música durant 4 anys al Nokturn, per a ell uns anys plens de records meravellosos. Allà va descobrir que posar música era tot un món, en gaudia i, a més, li pagaven per allò. Dues coses que sumen més que dos. "Destacar sobretot el darrer any on, cada dia d'obertura i gràcies a en Tomeu Lliteres, allò era una festa"

Seguint el seu criteri, un DJ és una persona que ha de fer passar una molt bona estona a la gent, alhora que ell (el DJ) s'ho passi igual de bé o millor. El DJ és una persona que li encanta la música i aquesta passió l'ha de transmetre cançó darrera cançó.

Des de fa un parell d'anys, juntament amb la "seva mitja taronja musical" DJ Peli, posen música a Can Moix de Felanitx unes quatre

vegades l'any. A partir d'aquí els ha sortit l'oportunitat de fer "bolos" a festes privades, sobretot noces.

Tal com ja he comentat, en Josep recordarà sempre el darrer any posant música al Nokturn, però s'ha de dir que té una debilitat posant música el dia de Nadal a Can Moix, ja que pensa que hi ha una atmosfera aquell dia que posis el que posis funciona.

Quin tipus de música poses? El que més poso i m'apassiona és l'estil indie-rock, més internacional que nacional. I sempre amb qualche toc de cançons en català. Però una cosa que depèn molt a l'hora de posar música és 'saber llegir' l'ambient que es respira en aquell precís moment i adaptar-te. I si l'encertes, la dopamina, tant de qui l'escolta com la teva, es dispara.

Quina cançó no pot faltar quan tu poses música? Llarga resposta... Però resumidament podria ser qualsevol de: Muse, Pixies, Lori Meyers, Vetusta Morla, Jet, DJ Zebra i un llarguíssim etcètera. Una que sempre sona, bé la posi DJ Peli o jo, és 'The seven nation army' de White Stripes.

Ara no té cap ritual a seguir a l'hora de posar música, però durant l'època al Nokturn sempre anava amb camiseteta negra.

Pel que fa a anècdotes durant les actuacions, en té moltes! Una que es repeteix és que té un problema connectant cables i sempre fa algun embull (per això li va molt bé tenir el DJ Peli). Però en té d'altres com que se n'ha anat la llum en alguna ocasió, no ha sonat la cançó que tenia preparada i trobar-se durant 40

segons sense música, moooooolt llargs, o posar un estil de música concret i algú demanar-li una cançó que no hi té res a veure (i se'ls queda mirant pensant 'és vera que m'està demanant això?').

DJ Clemence

En Climent Rosselló sempre ha estat ficat dins el món de la música, però només fa uns 3 o 4 anys que va començar a *punxar*. Aquest interès li va sorgir quan el 2009 va assistir a un festival de música electrònica, el qual va despertar la seva curiositat i li va ajudar a descobrir un ampli ventall de DJ i productors, que l'han ajudat

a créixer com a músic. Tenint en compte que posa música com a aficionat, normalment el podem trobar en aniversaris o festes particulars.

Ell pensa que un DJ és una persona que selecciona música i la mescla, tant si és pròpia com d'altres artistes, amb la finalitat de transmetre emocions i que arribi a la gent que l'escolta.

Quin tipus de música poses? Les meves preferències són la música indie (alternativa), però sobretot em decant per la música electrònica (techno). Per altra banda, si surten esdeveniments que demanden altres estils, m'adapt a ells.

Quina cançó no pot faltar quan tu poses música? Uff... fa mal contestar, ja que segons l'estil musical canvia. Però per posar un exemple, si pos música indie no sol faltar en Franz Ferdinand, en canvi si pos música electrònica no falta Moon Walk, tot i que dins el món de l'electrònica l'àmbit musical és molt ampli i en tenc moltes i alhora cap de preferent.

En Climent té un ritual clar a l'hora d'actuar i és que li agrada tenir-ho tot muntat d'hora i poder anar tranquil, sense corregudes de darrer moment.

DJ Rigo

En Joan Rigo sempre ha duit la música dins i des de petit és músic, per tant, l'interès per fer de DJ va ser una cosa més dins el món de la música, i com que li agrada molt que la gent s'ho passi bé, això ho pot fer amb la música. Realment, fa uns 8 anys que va començar a fer de discjòquei i gaudeix de poder viure i dedicar-se a aquesta professió. Sol actuar en diferents llocs, no té un lloc fix, i durant l'any punxa en discoteques, festes de particulars, berbenes... un poc variat.

Per a ell un DJ és una persona que està darrera una cabina d'una discoteca, d'un espai concret... i és qui selecciona i mescla la millor música per a cada moment, segons el lloc, el

tipus de gent, l'edat... Ser discjòquei és una professió que necessita dedicar-hi molt de temps per després poder fer una bona sessió de música i poder tenir èxit.

Per a en Joan totes les actuacions que fa són importants, ja que després de cada una se sent satisfet amb la feina feta, però, sent sincer, l'actuació que mai no oblidarà és la primera vegada que va posar música a

la discoteca TITO'S PALMA. Aquella nit va ser fantàstica i poder ser allà posant música en una sala com aquella va ser un somni fet realitat.

Quin tipus de música poses? El tipus de música que sol posar canvia segons el que he dit abans, cada moment, cada lloc... però puc dir que el que sol pinxar més és la música dels anys 70, 80, 90 i sobretot música comercial actual.

Quina cançó no pot faltar quan tu poses música? La veritat és que no sé quina podria dir-te ja que sempre intent estar a la darrera, però segur que alguna sempre es repeteix.

El ritual d'en Joan, tal com també ha comentat en Climent, és abans de qualsevol actuació revisar-ho tot i tenir-ho tot controlat perquè no hi hagi cap entrebanc tècnic durant la sessió. Si no ho revisa està amb la mosca darrera l'orella i no fa feina tranquil.

Per acabar, pel que fa a les anècdotes durant alguna sessió, comenta que en té unes quantes, però n'hi ha una de més curiosa que les altres. Un dia d'estiu, estava posant música i un home d'edat bastant avançada era el que duia el ritme a la pista de ball, amb una marxa que cap dels joves que hi havia podia seguir. Tota la gent va quedar sorpresa amb el que veia, inclús ell que no s'ho podia creure.

Finalment, comentar que el DJ Peli i el DJ Palerm tenen previst posar música el dia de Nadal a Can Moix i per primera vegada, el dia de Cap d'Any a la carpa de la Plaça de Porreres. El DJ Rigo també li queden un parell d'actuacions durant les festes de Nadal i ja té algunes dates reservades pel 2017. Esper que pugueu gaudir de les seves actuacions!

ESPORTS

VOLTA AMB SITRA I COLLA DE TRES MEMORIAL JOAN SUNYER

CURSA SOLIDARIA A BENEFICI DE L'ASSOCIACIÓ ASPERGER DE BALEARS

Tòfol Noguera, en nom de les entitats organitzadores

El passat 20 de novembre un grapat de grups esportistes porrerencs i l'Ajuntament organitzarem una prova de resistència de MTB d'equips de tres. Hi participaren 124 equips i 372 ciclistes. Aquesta prova cada any la dedicam a una associació diferent i, a partir de 2016, també estarà dedicada a JOAN

SUNYER que fou l'impulsor i *alma mater* de la prova.

Volem donar les gracies a tots els col·laboradors i participants perquè sense ells aquest esdeveniment no hauria estat possible i demanar disculpes als veïnats per les molèsties.

SABEU QUE...

Joan Barceló, Capeller

Sabeu que... amb el cubà comandant Fidel probablement passarà el mateix que amb el dictador Franco, que fa quaranta anys que l'enterraren i encara hem d'aguantar Governos franquistes? *Idò això. Pobres cubans!!! I pobres espanyols!!!*

Sabeu que... viatjant per l'Espanya meridional te n'adones que els balears som ben miserable, pel que fa a infraestructures? *Realment, tenim el que ens mereixem!!!*

Sabeu que... al poble cubà, fort i no et moguis, li volen endossar una democràcia? *Un gran objectiu. Ara bé, si han de prendre la "Santa Transició espanyola" com a model i tota la merda que va suposar, més els hi val altres 57 anys de castrisme. I de molt!!!*

Sabeu que... pot ser que els del Govern Balear per ventura trobaran aquesta legislatura més llarga del que fan comptes? *Qui amb al·lots es colga!!!*

Sabeu que... n'hi va haver que aprofitaren la presentació d'un llibre per a fer un míting? *I això que les eleccions encara són enfora, però com diu la màxima, s'ha d'aprofitar la cera quan cau!!*

Sabeu que... l'exhumació de la fossa del cementiri de Porreres ha estat notícia fins i tot a la premsa estrangera? *Uroooo !!*

Sabeu que... una dona va dir, (referint-se a la fossa): *"Ala, quin disgust aquestes famílies .." ? El que no sabem és si ho deia per les famílies dels assassinats o es referia a les famílies dels falanxistes assassins.*

Sabeu que... que en conec un que era del tot

contrari a l'obertura de la fossa, però fou dels primers que va anar a fer-hi fotos? *Fantasmaaaa!!*

Sabeu que... n'hi havia un altre que es passejava mostrant a tothom la foto d'una escapollada que li han fet a la tomba de ca seva *"... amb tot el circ que han muntat"?* *Què et devem, rei?*

Sabeu que... molt a prop de la fossa hi reposen els culpables de l'endemesa? *Això sí, enterrats amb tots els honors i cristianament. Amen.*

Sabeu que... (parlant de cristianisme) una de les absències més notables al cementiri durant l'exhumació va ser la d'algun representant "oficial" de l'església mallorquina? *És clar, com que ells no hi tingueren res a veure...*

Sabeu que... en les enciclopèdies a partir d'ara per il·lustrar la paraula DIGNITAT hi posaran una foto de Porreres? *Per a qualque cosa els porrerencs i porrerencques n'hem donat un bon exemple.*

Sabeu que... en "Josemón" Bauzá aspirava a un ministeri, i resulta que el PP no el vol ni de conserge a la seu del partit? *Pobrissó !! Amb tot el que ha fet aquest home!!!*

Sabeu que... els governants franquistes (PP) han convertit les instàncies judicials en veritables tribunals inquisitorials, amb la vergonyosa complicitat de PSOE i C's? *Ja hi tornem a ser. Entre la Transició i la Inquisició, estam arreglats!!!*

Sabeu que... hi ha alguns partits que es comencen a plantejar seriosament una reforma constitucional? *No fotis !! Auxiliiii!!!!*

LLESQUES DE PAPA

Maria Antònia Sureda (recepta) i Pere Muntaner (fotografia)

Em recorden sempre la padrina, que era llépola com jo i sempre trobava alguna excusa per preparar un plat dolç. En aquest cas, el pretext era aprofitar trossos de coca bamba de feia uns dies, o alguna altra classe de brioix que s'agués assecat un poc. O, fins i tot, un tros de pa de barra del dia anterior. I sempre quedaven bones.

Treis-les a taula quan hi bagi nins i veureu... Tenc un nebot que en fa llepadits.

Ingredients per a 4 persones:

- 2 magranetes o panets d'oli, o trossos de brioix un poc sec...
- 1/2 litre de llet
- 4 cullerades de sucre
- un pessic de canyella en pols
- la pell d'una llimona ratllada (opcional)
- 3 ous batuts com per truita

- més sucre per arrebossar les llesques
- oli d'oliva per fregir

Preparació:

Escalfau la llet una mica amb les 4 cullerades de sucre perquè es fongui. Deixau-la refredar.

Llescau les magranetes o els panets. Sucrau les llesques amb la llet; passau-les per l'ou batut i fregiu-les en oli ben calent. Un cop fregides, posau-les a degotar damunt paper absorbent per eliminar l'excés d'oli.

Col·locau-les en una safata plana, sense amuntegar-les. Ensucrau-les i, si us agrada el sabor, posau un poc de pell de llimona ratllada damunt cada llesca.

Nota:

Si us agrada, mesclau un poc de canyella mòlta amb el sucre.

ESQUERRES DAVANT CAN CARRINA

Porreres, 1 de maig de 1935. Membres de l'esquerra local davant el cafè de Can Carrina (actual Bar Sa Plaça)

Dreta, d'esquerra a dreta: Marc Rigo, Pau Veny *Fama*, Antoni Salleras *Gran*, Francesc *Alaró* (amb capell), Climent Serra *Banyat*, Gornals *Galluro*, Félix Amengual, *Bathé*, Biel *Mas Cabdell*, Bartomeu Barceló *Peregueta*, Jaume Julià *Picarroia*, Andreu Nicolau *Mianes*, Pere Nicolau *Mianes* i Sebastià Salleras *Gran*.

Asseguts, d'esquerra a dreta: Andreu Julià *Cantó*, Climent Vaquer *Bordoi*, Gaspar Oliver *de Son Oms*, ? , Joan Nicolau *de can Mianes*, Agustí Salleras *Gran*, Sebastià Julià *Pa* i Pere Juan *Obrador*.

Fotografia publicada al llibre *LA REPÚBLICA A PORRERES. Un temps oblidat* de Bartomeu Garí Salleras i Simó Torrella Sbert